

SPECTACOLUL LITERATURII

In colaborare cu DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Interviuri despre arte poetice

Poesis. Conturul secret al literei (Princeps Edit, 2009) e o carte de interviuri realizate de George Vulturescu cu 13 scriitori contemporani și publicate inițial în revista Poesis de la Satu Mare. De observat încă de la început e faptul că în afară de dialogurile cu Ștefan Augustin Doina, Gheorghe Grigurcu și Adrian Popescu, toate celelalte sunt cu scriitori din generația 80. Dacă mai precizăm că „în loc de postfață” sunt publicate tot două interviuri realizate de subsemnatul cu George Vulturescu, el însuși optzecist, unul despre revista pe care o conduce și altul despre generația care reia și aparcine, putem trage concluzia că avem de-a face cu o carte dedicată în mare măsură grupului literar care se află în prezent la conducerea vieții culturale din România.

George Vulturescu își cunoaște foarte bine interlocutorii, cu viața și opera, și-i „ia la întrebări și răspunsuri”; profund edificat și într-o „caligrafie perfectă”, cum observăm la un moment dat Gheorghe Grigurcu.

Dacă Ștefan Cioculescu spunea „nu există o nuanță de maliciozitate”; că nu există întrebări proaste și întrebări inteligente, ci doar răspunsuri care suportă asemenea epitețe, ei bine, faptul că aceste interviuri sunt profunde se datorează în mare măsură și întrebărilor. Autorul știute și măgulă orgoliul celor chestionați, dezarmându-i cu cunoștințele lui despre scrisul lor și dându-le astfel prilejul să se dezvolte și mai mult, până-n profunzimi. Dialogul evită deliberat tot ce vine de la exterior despre scriitorii în cauză, căutând cu obstinție pe cele care conțin de esența scrisului lor. George Vulturescu îl întreabă, de pildă, pe Adrian Alui Gheorghe: „O notă aparte a discursului tău poetic este colocvialitatea, ce pare a fi provocat de ceea ce Laureniu Ulici numea <<seducția realității cotidiene>>. Personal, eu o văd în alert: un monolog în alert căutând mereu un destinatar, pe cel lalt (Reiner, Boris, Erich, Yannis, Justin, Federico etc.). În care din aceste personaje lirice te simți mai în largul tău?”; iar poetul de la Neamț face spectacolul răspunzând: „M-am născut la doi kilometri de casa lui Creangă, și-am frunzărițit și înainte de a fi frunzărițit poveștile... Îți dai seama că pe malul Ozanei poveștile au chip? Că inorogii vin și culeg boabe de ienupăr din palmă? Eu sunt toți oamenii pe care-i întâlnesc, pe care nu-i întâlnesc, pe care îi iubesc sau nu. Vreau să cred că eu, de fapt, scriu poveștile pe care nu le-am găsit scrise de alții, dar pe care aș fi vrut să le citească!... Le scriu în felul meu, evident, sper să mă conving și pe alții, pe Reiner, pe Boris, pe Erich, pe Yannis, pe Justin, pe Federico... să le citească, să se regăsească în ele”. Asemenea profesii de credință stărnește cu întrebările lui George Vulturescu și celorlalți interlocutori: Ștefan Augustin Doina („Poetul trebuie să stărnească deopotrivă pizma zeilor și pentru raptul metafizic al talentului și pentru izolarea în sfera elitei...”), Gheorghe Grigurcu („...poezia alcătuiește «fenomenul original» al scrisului meu”), Adrian Popescu („Umbria mea e imaginar și concret, totodată”), Liviu Ioan Stoiciu („Am fost un precursor al optzeciștilor, redescoperind din instinct poezia de avangard demitizant, antisistem”), Nichita Danilov („Câmpul meu negru simbolizează neantul. În această cheie trebuie citite toate volumele mele”), Daniel Corbu („Poate că gesturile poeziei mele sunt gesturile singurătății mele”), Aurel Pantea („Cel mai semnificativ fapt e să convertești la limbaj ceea ce simți că dorești să te simți mut, posedându-te”), Viorel Mureșan („Postmodernismul, ca oricare emblemă, nu e principalul indicator într-o axiologie estetică”), Gellu Dorian („Tot ce scriu, mă ales în poezie, trăsesc intens, de unde își iată autobiografic a poeziei mele”), Radu Sergiu Ruba („Eu poezia o scriu în memorie, nu o scriu pe hârtie”), Gheorghe Mocuca („Când spun că literatura mă ajută să supraviețuiesc nu e o simplă speculație”), Ion Tudor Iovian („Dacă te lași în lăcomie cu totul de circumstanțe, atunci zeul din tine moare sau te pierzi”).

Un spectacol tragicomic

Placheta Fiare vechi și-nmiresmate (Editura FEED BACK, Iași, 2009) al lui Tucu Moroșanu, cu o prefață de Daniel Corbu, este în sine un adevărat spectacol, un spectacol în care se desfășoară un singur personaj — one man show — adică poetul. Acesta este un epicurian rafinat dar și nedismulat, fermecător caligraf, vorbind senin despre „marea vacanță” care e moartea, având atitudine de boem, fiind ludic, dar și amar satiric. Din loc în loc, Tucu Moroșanu produce remarcabile miniaturi, nu haiku-uri, dar pe aproape, la câteva silabe, poeme bazate pe o imagine memorabilă desenată, precum acest Bonc luit: „Pe culme/În așteptare/Cerbul uriaș/Linge drobul/Lunii”.

Un spectacol, da, dar unul total, tragicomic, ca la marii artiști din categoria lui Chaplin, unde comicul este la suprafață, iar dramaticul sub mască. Mici parabole ni-l dezvăluie pe Tucu Moroșanu ca pe un autentic moralist: „Le-am spus că vin/Din acea lume/și-au întrerupt dansul,/Au pornit să-mi pipăie/Neîncrezători sufletul,/ Apoi au lăcrimat liniștit,/Ploaie consolatoare” (La stâlpul caznelor).

Poetului îi sunt suficiente zece-cincisprezece cuvinte pentru a face un tablou sordid, de pildă, al unui oraș românesc: „Gunoieri, cetei,/Femei, policie,/Legiți/Sub tei/În tomberon/ Un avorton/Într-o sacă de nylon/ s-oferă singur / pleacă / orașului european...”

Sicriul, tifla, expresia neaoșă sunt mijloacele cu care Tucu Moroșanu își construiește insolita lui lume de hârtie.

Romanul unei iubiri imposibile

Catia Maxim este o tânără prozatoare, cu precizie romancieră, care se ia în serios, care știute că proza de amplă respirație presupune structură narativă, story-telling, mă ales, personaje. Cel puțin a reieșit din lectura romanului Ghici, pe care îl iubesc

eu? (Editura Semne, 2009), a treia carte a autoarei, după romanul *Încun un pas* (2007) și volumul de proză scurtă *Clipe salvate* (2008).

Să începem cu personajele, de fapt cu personajul principal, Adrian, un om al zilelor noastre, în mare măsură senin pe toată întinderea carierei, deși se află într-o situație nu atât complexă, cât complicată. Fără să fie un Don Juan, în sensul că nu are scop în viața cucerirea de femei, mai curând el fiind cel vânat, în fond este un bigam, dacă nu un poligam, ducând o viață dublă la vedere, între societate și amant, mai degrabă iubit, autoarea sugerând mai mereu această diferență de nuanță. Adrian este o victimă a femeilor din viața lui: mama, soția, iubita, amanta, care – paradoxal – toate îl răsfacă, dar toate sunt, de fapt, mai mult sau mai puțin posesive, fiecare în felul ei: „Nevasta a devenit amant și amanta a devenit nevestă. E ca într-un labirint fără ieșire, dar uneori își mai ia câte o pauză și se mai întâlnește cu Stela, care la rândul ei îl vrea și creia nu-i pas că are nevestă ”. Dar ziceam că e răsfăcat: „mama lui, cu iubirea ei obsesivă, celelalte femei care au trecut prin viața lui, nevestă -sa cu sentimentul ei stupid matern, ea, iubita lui, cu toate reviririle de tandrețe pigmentate uneori cu efuziuni materne”.

Dacă romanciera Catia Maxim nu are neapărat forța analitică a unei Maria Luiza Cristescu, știm, în schimb are capacitatea de a crea atmosferă, personaje, situații care amintesc de proza regretatei autoare a Dulcei Brigitte. Cu diferența că aici, în Ghici..., avem de-a face nu cu analiză psihologică, în mod special, ci mai curând cu analiză comportamentală. Interesant este că o prozatoare își exersează condeiul pe teritorii intime, mai superficiale sau mai adânci, ale unui bărbat, și nu, cum te-ai aștepta, ale unei femei. În spec, este bine redată indecizia, starea de incertitudine în care se complăce la infinit personajul Adrian, personaj definit în două fraze de un cîntec de pe Ceahlău: „Ai un suflet tare bun! Dacă o să-l mai lași așă la drumul mare, o să trag toci câinii de el”. În această rezidență a carierei. Trăind aparent liniștit în domesticitatea a două, chiar a trei cămine, fără a-și face abisale probleme existenciale, în realitate, omul este singur, el trăiește de fapt drama singurătății. Este singurul punct în care se întâlnește cu Don Juan. De altfel, finalul rămâne deschis, cu Adrian într-o atmosferă cald-familială nu alături de nevasta Smara, nici de iubita Corina, ci de o a treia, Stela. Este mesajul unei povești de dragoste imposibilă.

Textul este fluent, monologurile interioare întrerup pe nesimțite naraciunea în stilul direct, apoi sunt create, fără lipituri la vedere, dialoguri din monologuri interioare, dar și dialog propriu-zis, autentic, fără note false. E ceea ce face lectura nu doar atractivă, dar și savuroasă în multe locuri.

Catia Maxim este autoarea romanului de atmosferă cotidiană, de strict actualitate.

Poeziile închipuite ale lui Mircea Dinescu

La bună dispoziția dumneavoastră (Editura Vinea, București, 2009) este un volum de parodii de Liviu Capșa întrucâtva deosebit de alte cărți de acest fel. De ce deosebit? Pentru că nu e o culegere de parodii după mai mulți poeci, cum apar îndeobște, ci e parodiat un singur poet: Mircea Dinescu. Liviu Capșa stăpânește perfect spiritul și stilul poetului ales și zburdă pe câmpiile lirice ale acestuia. Modelul parodistului – care are o experiență vastă în domeniu – pare a fi Topârceanu care întoarce pe dos, știm, celebra *Viaca la cară* a lui Alexandru Dăbâlcă. Astfel, titlul lui Dinescu *Cântec de Doamne-iartă* devine la Capșa *Cântec de Doamne-ajut*, apoi *Cântecul pândarului* trece în *Cântecul primarului*, *^uruburi în ^aibe*, *Balada amurgitului* în *Balada răsritului*, *Adormind cu geana în Trezind cu pleoapa*, *Centaurul citadin* în *Mârcoag comunal și tot așa...* Autorul și-a ales bine „obiectul” parodierii, Dinescu având faimă și ca poet, și ca personalitate publică, se pot face multe și diverse aluzii la replici de-ale sale fără teama de a nu fi înțelese. Asta, pe de o parte. Pe de altă, însă, având în vedere că Dinescu este un poet impetuos și cu umor și ironie, Capșa nu poate aduga prea mult la acest capitol, unele parodii pând ultimele poezii închipuite ale autorului Proprietarului de poduri, cam ca ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare scrise de Vasile Voiculescu; remarcă aceasta nu trebuie luată ca o critică, ci mai curând ca o dovadă de virtuozitate lirică. Exemplificăm cu Răzvrătiri în biserici: „Se răzvrătesc azi sfincii în biserici/mânie și-ntristare li se cîtesc pe fețe/căpreocimea cine-n loc de predici/sfinciri pe stadioane și tânguiri prin piețe/fac mitinguri și strigă lozinci de-ncelepciune/spre popii ce-n politic și pierd urma/se dezlipesc din ziduri și-ncearcă să adune/popimea în altare și, rătăcit, turme”. Nu pare aceasta chiar o poezie de Mircea Dinescu? Parodie veritabilă este însă *Psalmul moșierului* (după *Psalmul ateului*): „De ce ci-e rușinea și fii moșier/când se mută stâni în palate/când cade perdeaua de vorbe spurcate/și mulge afaceri fostul oier/de ce ci-e rușinea și fii moșier/și fug în bibliotecă pustie/când lumea-i afară fierbinte și vie/și tot activistu-i mare boier/de ce ci-e rușinea și fii moșier/când Ady N stase mereu te la ou /și se roagă la tablouri și plou /și toate dosarele-i se adună-n mister/de ce ci-e rușinea și fii moșier?”

Între aceste două direcții se află textele poetice ale lui Liviu Capșa.

Leon Dur – Imagini/Images (Editura LOGOS, Râmnicu-Vâlcea, 2009). Plachetă de versuri blingv, traducerea în engleză aparținându-i Anemonei Pătruleșcu. Viziunea poetului (preot, teolog) este una ușor apocaliptică: „Suflet purtat în priveghe./Amforă de aur pe gâmb./Sfidează oaza de lumină/Strivit în aripi de foc./Avioane cizme pe stânc./Cu pene de vultur rătăcit./Copaci tăiați de topoare/Curmă firava căință./Suflet purtat în priveghe./Început de mileniu pierdut.” (Imaginea). Leon Dur și-a construit poemele nu atât pe un discurs liric, cât pe o suită de imagini, unele amintind de poemele dramatice de tinerețe ale lui Eugen Jebeleanu: „Vârful înzpezit deschide cupola/craterului singuratic./Mișcarea atomilor de la Hiroșima./Azaleele înfloresc pe sânul/fecioarelor nipone”... În fond, tema care unește aceste poeme este aceea a contrastului dintre natura ca pur dat primordial și civilizația distrugătoare, temă tratată cu totul explicit în *Marele Canion*: „Marele Canion operează istoria Americii/aproape de Fluviul Colorado.../Deșertul se prăbușește-n abisul/canionului rece./Acoperișul zgârie-norilor schimbă culoarea zilelor de vară./Rocile striate străbat crestele muncilor,/sfidează șerpilor deșertului prăsit./Tehnologia modernă amintește de aselenizare./Din adâncuri se aude vocea lui Lincoln.../E visul marelui Canion”.

Vasile T râceanu – Cimitir ambulant (Editura RAFET, Râmnicu S rat, 2008). Acesta este al cincisprezecelea volum al poetului de la Cern uci, poet care scrie în general o poezie patriotic simcit , ceea ce la noi nu mai e de conceput de mult timp, din p cate. Dar fratele T râceanu simte acut sentimentul înstr in rii în propria-i car : „caran car /dac este/omul o duce/ ca-n poveste//caran car /dac nu-i/omul este/al nim nui” Faptul de a scrie poezie patriotic , dar mai ales de a milita în publicistic pentru o identitate evident i-au atras adev rate drame personale, familiale. Dar, s trecem... Aici, predomin poezia pe tema morcii, notaciile sumbre sau senine, cu iz aforistic: „între a fi _i a nu fi/de cele mai multe ori/moartea nu-i decât/o pauz de respiracie//mântuire amânat ”. El vede moartea ca pe un fenomen firesc, de a _teptat în orice moment, ca pe o trecere mereu amânat , dar numai cu gândul la divinitate: „de parc a_ avea de murit chiar mâine/m rog bie, Doamne, înc de azi/iart -m de ne_tirile mele//ca _i când a_ avea de tr it ve_nicia/amân totul f r motive/de mâ zilele se vor num ra singure//ca _i cum n-a_ fi fost/ca _i cum n-a_ fi venit”.

Florentin Popescu - Portrete în penic (Rawex Coms, Bucure_ti, 2009). Florentin Popescu face parte din categoria tot mai rar _i mai vetust a scriitorilor genero_i care au cultul prieteniei. El tr ie_te parc pentru a ilustra cu amicie, cel pucin cu senin tate, viaca noastr literar , cu boema ei, cu întâmpl rile ei insolite, cu partea ei luminoas , fiind un demn urma_ al lui F nu_ Neagu, Mircea Micu _a. În diverse gazete literare din car , scriitorul suscine rubrici de amintiri literare pe care le-a strâns acum într-un prim volum de medalioane. Îi cunoa_tem acum sau îi revedem prin lentila lui Florentin Popescu pe, printre alcii: Mircea Horia Simionescu, Gheorghe Tomozei, Al. Piru, Dan Grigorescu, Daniel Turcea, D. R. Popescu, Ion Rotaru, Valeriu Bârg u, Grigore Vieru, Tudor Octavian, Ion Lazu... O adev rat galerie a literaturii noastre contemporane, prezentat când cu umor, când cu nostalgie, când pe un ton melancolic. ^i nu scrie doar despre scriitori în viac , putând fi b nuit c o face spre a-i flata sau a urm ri niscaiva recompense, dar _i despre mulci trecuci în lumea drepcilor, cu cele bune _i cu cele mai pucin bune ale lor. Fine portrete nu în carioca, nu în c rbune, ci în vetusta penic .

Titu Dinuc – Coliba cu vampiri (Editura MJM, Craiova, 2008). Profesor la liceu de car , Titu Dinuc este un poet care încearc s împace lirica tradicional cu cea modern _i postmodern , în sensul c _tie _i poate scrie poezie de ultim or , dar nu-_i poate refuza prea mult versul frumos _i cantabil, precum în poemul Ninge în tind , în care e un Bacovia pe dos, adic unul luminos _i idilic. Cum nu-mi pot refuza eu citarea integral a poemului Caramba, o excelent caligrafie în oximoron _i-n conjunctiv: „S /Intri desculc într-o piatr ,/ S /Mângâi sentimentele n pârcii,/S /Faci socoteli cu numere oarbe,/S /Scuturi pe bolt soarele ud,/S /Stai cu genunchii la gur în tine,/S /Pui capul pe e_afodul c lim rii,/S /Vindeci de vânt cicatricele ploii,/S /Baci în propria u_ ,/S /Constaci dac nu e_ti cumva acas ,/S /Târâi alt umbr -n vis,/S /bi se-a_eze o vrabie pe um r,/S /Crezi c e cea r frumoas întâmplare”. La lectur , poci spicui adesea versuri memorabile ce pot tr i separat de poemele din care fac parte, precum ideea devenit liber dup ce-a fost emis de un om, ca-ntr-un eseu filosofic de Tudor Vianu. Iat : „Au, carnea noastr nu ni-i cel dintâi sicriu?” Sau: „Plicul care-_i citea scrisoarea”. Dar: „Mi-e iarba grea ca ramura de tis ”?